

Federation against Ukraine, and providing them with urgent interim reparations” N 4067-IX dated 11/20/2024. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4067-20#Text>

2. Pilot Project on Provision of Urgent Interim Reparations to survivors of Sexual Violence Associated with the Armed Aggression of the Russian Federation against Ukraine, Implemented by the Global Fund for Survivors of Violence, in Accordance with the Framework Agreement Signed Between the Global Fund, the Office of the Vice Prime Minister for European and Euro-Atlantic Integration and the Government Commissioner for Gender Policy. <https://www.kmu.gov.ua/news/vidbulas-prezentatsiia-pilotnoho-proektu-iz-nadannia-nevidkladnykh-promizhnykh-reparatsii-postrazhdalym-vid-seksualnoho-nasylstva-poviazanoho-z-ahresiiieu-rf-proty-ukrainy-snpk>

3. Guide “COMPLEX ASSISTANCE FOR PERSONS, WHO HAVE SURVIVED SEXUAL VIOLENCE IN CONFLICT SETTINGS”, Dr. Denis Mukwege Foundation <https://www.mukwegefoundation.org/wp-content/uploads/2023/02/Mukwege-Foundation-Holistic-Care-Handbook-UKR.pdf>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-77>

## **SPECIFIC ISSUES OF PROTECTION OF THE RIGHT TO HEALTH AS A PERSONAL NON-PROPERTY RIGHT OF A NATURAL PERSON**

### **ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА НА ЗДОРОВ'Я ЯК ОСОБИСТОГО НЕМАЙНОВОГО ПРАВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ**

**Shchambura D. V.**

*Doctoral Student of the Department of  
Civil Law and Statistics International  
Humanitarian University  
Odesa, Ukraine*

**Щамбура Д. В.**

*докторант кафедри цивільно-  
правових дисциплін та статистики  
Міжнародного гуманітарного  
університету  
Одеса, Україна*

Питання забезпечення основоположних прав людини, зокрема особистих немайнових прав, набуває особливої актуальності в контексті сучасних трансформаційних процесів, що відбуваються в українському

суспільстві. Зростаючий науковий інтерес до проблематики прав людини зумовлений як внутрішніми суспільно-політичними змінами, так і викликами, пов'язаними з зовнішньою агресією та потребою реформування національної правової системи відповідно до міжнародних стандартів.

У цьому контексті особливої уваги заслуговує положення статті 3 Конституції України, відповідно до якої людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю [1]. Зазначене конституційне положення заклало принципово нову парадигму правового регулювання – пріоритет особистості та її внутрішніх (духовних) благ над іншими соціальними інститутами та цінностями. Продовжуючи розвиток вказаної норми, Розділ II Конституції України містить системний перелік основних прав, свобод і гарантій громадян, що за змістовним наповненням і обсягом є одним із найширших серед чинних європейських конституцій [2, с. 7].

Цивільне законодавство України, зокрема Цивільний кодекс України, виконує ключову роль у деталізації та практичному втіленні конституційних норм у сфері особистих немайнових прав. У рамках галузевого розвитку ЦК України інкорпорував більшість із зазначених особистих прав до системи цивільно-правових норм, надавши їм статусу приватноправових суб'єктивних прав. При цьому було забезпечено їх дієве здійснення через механізми компенсаційно-відновлювального характеру, що ґрунтуються на принципі юридичної рівності сторін, притаманному приватному праву.

У статті 201 Цивільного кодексу України здоров'я визнається одним із особистих немайнових благ, що перебуває під охороною цивільного законодавства [3]. Водночас, слід констатувати відсутність у чинному цивільному законодавстві чіткого визначення поняття «здоров'я», передусім як об'єкта цивільно-правових відносин, що ускладнює правове регулювання механізмів охорони й захисту цього особистого немайнового блага.

У міжнародній доктрині, зокрема в Статуті Всесвітньої організації охорони здоров'я, здоров'я трактується як стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, а не лише як відсутність захворювань чи фізичних вад [4]. Це визначення було імplementовано і в національне законодавство України, зокрема, у частину другу статті 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я, а також у низку інших нормативно-правових актів [5]. У вказаному розумінні категорія «здоров'я» здобула поширення і в науковій юридичній літературі, де

вона, як правило, розглядається крізь призму загального поняття «благополуччя» як якісної характеристики найкращого функціонального стану організму.

У межах наукових досліджень здоров'я, як соціально-правове благо, поділяється на фізичне (як стан речовинно-енергетичної рівноваги та фізіологічної стабільності організму), психічне (внутрішній гомеостаз мозкових процесів у взаємодії із середовищем) і соціальне (адаптація поведінки особи до соціального середовища та ефективна комунікація в суспільстві). Однак таке комплексне, міждисциплінарне розуміння здоров'я, хоч і має безсумнівну наукову цінність, не може бути безпосередньо адаптоване до правової сфери, оскільки характеризується ідеалізованим підходом, що радше відображає уявлення про «ідеальне здоров'я», ніж про об'єктивний правовий феномен [6, с.327].

З огляду на зазначене, доцільним є формулювання юридичного поняття здоров'я як особистого немайнового блага, що відображає фізичний, психічний та психологічний стан організму фізичної особи, який може бути оцінений за сукупністю якісних та кількісних медичних показників. Саме така дефініція дозволяє правовій науці і практиці трактувати здоров'я не лише як елемент загального блага людини, але і як конкретний правовий об'єкт, що має соціальну цінність, правову охорону та цивільно-правову природу.

Це, у свою чергу, надає підстави для визнання здоров'я об'єктом цивільних прав та підкреслює його правову приналежність до сфери приватного права. Варто наголосити, що визначення галузевої належності прав має базуватися на тій обставині, яка галузь права створює загальні засади для реалізації, охорони та захисту відповідного правового інституту. З огляду на це, особисті немайнові права особи в сфері охорони здоров'я слід розглядати як такі, що належать до предмета регулювання цивільного права, оскільки саме інструментарій цивільно-правових норм забезпечує їх ефективну реалізацію, охорону та правовий захист у межах принципу юридичної рівності сторін та диспозитивності.

Право людини на здоров'я формує систему зобов'язань, яка покладається не лише на державу, а й на окремих осіб, організації, а також міжнародну спільноту, кожен із суб'єктів якої несе відповідальність за дотримання та реалізацію прав людини. Водночас провідна роль у забезпеченні реалізації права на здоров'я належить державі, яка, керуючись міжнародно-правовими актами, нормами

національного законодавства та відповідною державною політикою, повинна створювати умови для його ефективного здійснення та захисту.

Слід чітко розрізняти поняття «право на здоров'я» та «право на охорону здоров'я». Право на здоров'я не слід тлумачити як право на фактичне перебування в стані повного фізичного чи психічного благополуччя, оскільки це не є об'єктивно досяжним стандартом для кожного, а отже, не може бути предметом безпосереднього гарантування з боку держави. Держава не має змоги контролювати біологічні особливості людини, її спадковість, особисті схильності або індивідуальні моделі поведінки. Проте вона спроможна впливати на ці чинники шляхом створення умов для реалізації права на охорону здоров'я, що є більш вузьким, але водночас юридично обґрунтованим підходом до розуміння відповідних державних обов'язків.

Забезпечення реалізації права на охорону здоров'я не передбачає абсолютних гарантій щодо ідеального стану здоров'я особи чи повного усунення усіх можливих загроз, які можуть спричинити його погіршення. На стан здоров'я впливають численні чинники, зокрема генетичні особливості, спосіб життя, психоемоційний стан, рівень стресу, екологічна ситуація. Відповідно до загальновизнаної міжнародної правової позиції, право на охорону здоров'я означає, що держава зобов'язана забезпечувати сприятливе середовище, ефективну інфраструктуру, доступ до якісних медичних послуг, медикаментів та профілактичних заходів, що в сукупності дозволяють досягти найвищого можливого рівня здоров'я для кожної особи.

Зміст зобов'язань держави у цій сфері визначається міжнародними договорами, зокрема Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права, у статті 2 якого зазначено, що держави повинні забезпечити повну реалізацію проголошених у ньому прав усіма належними засобами, включаючи законодавчі [7]. У цьому контексті Комітет ООН з економічних, соціальних і культурних прав підкреслив необхідність розроблення національної стратегії реалізації права на охорону здоров'я, яка має ґрунтуватися на принципах прав людини та визначати чіткі цілі державної політики у цій сфері.

Враховуючи те, що переважна більшість країн ратифікували хоча б один міжнародний договір, який гарантує право на охорону здоров'я, це право набуває універсального характеру та є актуальним для всіх держав. Його зміст, відповідно до міжнародних стандартів, охоплює три ключові складові: доступність, прийнятність і якість.

Передусім, передбачається забезпечення належної кількості медичних установ, товарів і послуг, які повинні бути доступними для

всіх осіб незалежно від соціального статусу, статі, віку, релігійних переконань чи інших ознак. Доступність має як фізичний, так і економічний вимір, а також передбачає інформаційну доступність – право особи отримувати, поширювати та використовувати інформацію, що стосується її здоров'я, без порушення права на приватність та конфіденційність персональних медичних даних.

Принцип прийнятності передбачає відповідність медичних послуг культурним, етичним та індивідуальним особливостям населення, забезпечення конфіденційності, повагу до гідності пацієнтів та врахування потреб уразливих соціальних груп.

Компонент якості означає, що всі медичні товари та послуги мають бути науково обґрунтованими, ефективними та безпечними. Досягнення такого рівня вимагає наявності кваліфікованих медичних працівників, сучасного обладнання, доступу до ліцензованих лікарських засобів і дотримання належних санітарно-гігієнічних стандартів [8].

Загалом, зобов'язання держави у сфері охорони здоров'я мають правозобов'язуючий характер і закріплюються в міжнародних договорах із прав людини, які формують імперативну правову основу для національного правового регулювання та політичного курсу держав у відповідній галузі.

### **Література:**

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Юркевич Ю.М., Дутко А.О. та ін. Особисті немайнові права особи: навч. посібник / за ред. А.О. Дутко. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 444 с.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я: від 22.07.1946. URL: [http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_599](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_599)
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
6. Сідей О.В. Вдосконалення законодавства щодо регулювання та захисту права фізичної особи на здоров'я. *Проблеми цивільного права та процесу*. Харків. 2017. С.327-330.

7. Міжнародний пакт про економічні, соці-альні і культурні права: Пакт від 19 жовтня 1973 р. Верховна Рада України. Законодавство України URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995\\_042](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042).

8. CESCR General Comment No. 14: The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12). URL: <https://www.refworld.org/pdfid/4538838d0.pdf>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-78>

## **SPECIFIC PROBLEMS OF PENALIZATION OF MILITARY CRIMINAL OFFENCES**

### **ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПЕНАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

**Yasenytskyi Yu. I.**

*Applicant  
Donetsk State University  
of Internal Affairs  
Kropyvnytskyi, Ukraine*

**Ясеницький Ю. І.**

*здобувач  
Донецький державний університет  
внутрішніх справ  
м. Кропивницький, Україна*

Пеналізація кримінальних правопорушень є невід’ємною складовою кримінально-правової політики, оскільки саме визначення та встановлення співрозмірних суспільній небезпечності протиправного діяння видів та розмірів покарань, а також конструювання ефективних санкцій є основним способом реалізації завдань, поставлених перед кримінальним законодавством. В умовах воєнного стану кількісний показник військових кримінальних правопорушень змінився у негативний бік, що зумовлено низкою об’єктивних чинників та ставленням осіб до встановленого порядку несення військової служби. Як видається, значний відсоток таких чинників також зумовлений потребою у перегляді видів та розмірів покарань, які можуть бути призначені за вчинення таких суспільно небезпечних діянь. Отже, очевидним висновком є необхідність у проведенні вторинної пеналізації військових кримінальних правопорушень.

Окремі кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки, передбачені нормами Особливої частини кримінального законодавства також є такими, що потребують перегляду та уточнення. Здебільшого це